

Miljenko Grgić

RAD JELKE KARLOVAC I GRADSKE GLAZBENE ŠKOLE U OGLEDU SUVREMENIKA (1931–1935)

UDK: 78(497.13 Split)"19":929 Karlovac, J.

Izvorni znanstveni članak

Primljeno: 1. V. 1993.

Miljenko Grgić

Fakultet za prirodoslovno-

-matematičke znanosti

i odgojna područja

58000 Split, HR

Nikole Tesle 12

Gradska glazbena škola u Splitu djelovala je u razdoblju između godine 1928. do 1941. Njen je rad nepovratno prekinuo II. svjetski rat. Za vrijeme svoga djelovanja škola je organizirala nastavu iz ritmičke gimnastike, poticala učenje stranih jezika i sl. Najviše se pažnje posvećivalo nastavi glavnih predmeta, učenju glazbeno-teorijskih disciplina, razvijanju sklonosti za sve oblike zajedničkog muziciranja.

U ovom članku nije posebno obrađivano ustrojstvo škole, već je dat pregled njenih aktivnosti, uglavnom u oblicima javnog djelovanja koji su ionako najviše privlačili pažnju suvremenika. Ovim se željelo otrgnuti zaboravu dio nastojanja starijih naraštaja, posebno pojedinaca poput prof. Jelke Karlovac, koja i pored vidljivih zasluga u razvijanju glazbenog školstva, nije dobila zasluženo mjesto u domaćoj glazbenoj literaturi.

Ostavština Jelke Karlovac

U Historijskom arhivu u Splitu čuva se omanji svežanj različitih spisa i plakata za koje se pretpostavljalo da su ostaci arhiva glazbene škole "Zvonimira". Svojevremeno je građu stručna osoba sredila, jamačno prilikom njena preuzimanja. Našao sam, naime, na improvizirane košuljice napravljene od već iskorištena i prepolovljena strojopisnog papira na kojima je bilo ispisano devet osnovnih grupa. Činile su ih: (I) plakat, (II–III) programi za koncerte, (IV) formulari, (V) svjedodžbe, (VI) legitimacija, (VII) đачka knjižica, (VIII) dopis Jelke Karlovac, (IX) rukopisi. Kako do danas građa nije posebno kataloški obrađena, s vremenom je spomenuti raspored narušen. Građa je ostala u stanju dobre očuvanosti. Nakon temeljita pregleda ustanovio sam da se

radi o dijelu dokumentacije Gradske glazbene škole u Splitu. I pored nekoliko službenih dokumenata, među koje spadaju zaostale svjedodžbe, izvješća s godišnjih ispita¹⁾ i sl., može se dokučiti da su to samo ostaci dokumentacije prof. Jelke Karlovac, dugogodišnje ravnateljice spomenutog zavoda. Na takav zaključak navodi nas molba što je ova glazbenica uputila Komisiji za priznavanje godina službe pri Savjetu za prosvjetu, nauku i kulturu u Zagrebu. Uz ostalo, ovdje navodi da je u 50. godini života fizički iscrpljena i bolesna. Zbog toga je posustala od sustavnog rada; prestala se baviti koncertiranjem i podučavanjem glasovira. Zbog navedenih tegoba nije mogla nastaviti raditi ni u Državnoj muzičkoj školi u Splitu. Tražeći priznanje za svoje prijašnje zasluge, a time i materijalno osiguranje, Jelka Karlovac je istakla: "Za sve moje navode prilažem razne programe, slike, kritike i potvrde, koji dokazuju tačnost iznesenih podataka."²⁾ U navedenom svežnju nisam našao nikakvih slika, te se čini da nikada i nisu stigle u fond Historijskog arhiva. Ostatak dokumenata i spisa uglavnom je u suglasju s ovim navodima. Građa zahvaća razdoblje između god. 1927-1940. U tome postoji dosta praznina, naročito u prvim godištim.

Ne postoje neka posebna obilježja na temelju kojih bi se izravnije mogla potvrditi ranija vlasnost svih spisa i dokumenata. Međutim, poredak i sadržaj građe uvijek i neizostavno su povezani uz djelatnost samo jedne osobe - Jelke Karlovac. Njeno se ime provlači kroz sve razine slojevite građe. Glede opsega, posebnu pažnju privlači rukopis o koncertnim i inim aktivnostima škole (dalje rukopis), u kojem su sakupljeni napisi suvremenika objavljeni u razdoblju između 1931-35. U prevladavajućim slojevima koje čini ovaj rukopis i tiskani programi koncerata, postoji jedan poseban oblik komplementarnosti. Podaci se izuzetno rijetko međusobno podudaraju. Stječe se dojam da je ovo bio izbor koji je trebao ilustrirati djelovanje škole i poslužiti kao prilog spomenutoj molbi. Glede koncertnih programa potrebno je ukazati da oni zahvaćaju razdoblje, koje prethodi pojavi spomenute škole. Samo jedan nedatirani, mada tiskani programski listić koncerta đачke akademije svjedoči o ranijoj pojavi violinističko-glasoviračke škole Mary Žeželj i Jelka Karlovac.^{2a)} Ostatak ovih programa grupiran je u nekoliko istovjetnih primjeraka i proteže se do god. 1940. Rukopis pak pruža obilje podataka o višestrukim aktivnostima škole i prof. Jelke Karlovac u tijeku godišta omeđenih naslovom ovoga članka.

Zbirka članaka i kritika u rukopisu

Rukopis o kojem je riječ sastoji se od 25 članaka i recenzija izravno povezanih uz djelatnost nastavnika i pitomaca Gradske glazbene škole. Oblikovan je u nizu od 14 nepaginiranih listova u rukopisu. Ispis je čist i čitak, po svemu sudeći nije autograf. Postoje, naime, grafijske razlike i znatnija

odstupanja u potpisu Jelke Karlovac u odnosu prema ovom rukopisu. Stječe se dojam da je rukopis nastao u priličnoj žurbi. Nema posebnog reda u prepisivanju novinskih članaka i kritika. Tekstovi izvornika na mjestima su kraćeni, ali bez posebnih naznaka. Nije se poštivala kronološka osovina, niti ima naznaka da je prepisivač težio naći neki drugi okvir u koji bi svrstao raznolike napise iz splitskog tiska. Dakako u prvi mah nije bilo moguće utvrditi podrijetlo tolikog broja članaka, jer nigdje ne stoji napomena odakle su oni preuzeti. Postoje samo naslovi članaka, koji nisu uvijek potpisani. U množini od 26 članaka 6 nije potpisano, a isto toliko potječe od V[ladimira] Lov[rića], 5 je potpisao dr. V[ijo] K[rstulović].³⁾ Ostali su dati u skraćenicama (Ing N, in, n, NL, -ić i St. S.) uz koje se redovitije vezuje po 1–2 članka. Ni kod toga ne postoji nikakvo grupiranje, već su članci međusobno ispremješteni. Nađe se sadržajno istih članaka u kojima se sudaraju mišljenja dvaju kritičara o istom događaju. Kao primjer mogu služiti članci s kraja spisa (22 i 23).⁴⁾ Iako kod svega toga izostaje nužna bibliografija, na izdvojenim primjerima, a posebice analizom članaka moguće je približno odrediti vrijeme njihova nastanka (1931–1935).

Nepovezani članci trebali su služiti tek kao dopuna i prilog prije spominjanoj molbi. Po svemu sudeći to je jedini razlog relativno površnog oblikovanja rukopisa. Nedovoljna selektivnost i kratka vremenska omeđenost samo je prividna. Ovim se željelo prikazati djelatnost Gradske glazbene škole u razdoblju punoga zamaha i ravnateljstva Jelke Karlovac. Izostanak osnovnih bibliografskih podataka i množina članaka pogodovali su u prikazivanju njenih organizacijskih i pedagoških nastojanja u jednoj naizgled neobvezatnoj i indiskretnoj formi. Krajnje afirmativni članci uobičajeni za ovakve prigode ipak ne trpe od manjkavosti prikrivanja mogućih nepovoljnih ocjena. Naknadno smo uspjeli ustanoviti da je ova škola konstantno stjecala priznanje i potporu u svojim plemenitim obrazovnim nakanama.

Koncerti nastavnika i učenika škole

Iz svih slojeva građe, a posebno iz često spominjana rukopisa nazire se puna zauzetost nastavnika spomenute škole. Manifestirala se u paralelnoj pedagoškoj i umjetničkoj aktivnosti. Stječe se dojam da je pred nastavnike bila postavljena obveza permanentnog javnog nastupanja bilo u programima što ih je škola postavljala, bilo na razini sveukupnih glazbenih tijekomova u gradu. Nekoliko članaka iz ovog rukopisa (4, 6, 10) nastoji ilustrirati ovaj tip nastavničkog djelovanja:

(4) *Splitski gudalački kvartet gg Nonveiller, Dukes, Rittmann, Grisogono i gđica Ma Jelka Karlovac priredili su 14. o. m. u Foyeru općinskog kazališta koncert, koji je svojim uspjehom premašio svako očekivanje.*

I ovoga su puta i kvartet i gđica Karlovac dali dokaza o shvaćanju dviju važnih i neophodno potrebnih činjenica za dobre izvedbe i to: da izvedba muzičkog djela ne smije da bude jednostavni otisak nekog klišeja, već usavršavanje sebi postavljene zadaće i drugo, da pomanjkanje punoće zvukova nezastupanih instrumenata imaju da zamjene fino izvedene nianse i jasno ispoljavanje detalja.

Na prvoj tački bio je Mozart sa kvartetom Op. 15 B-dur. Drugu je tačku programa koncert D-moll (zastupanih na klaviru) za orgulje od Friedemann-a Bacha u Stradal-ovoj transkripciji za klavir, izvela M-a Jelka Karlovac.

Tipke klavira ne mogu da nam govore jezikom kojim govore "jezičci" pojedinih orguljinih cijevi, odnosno "Continuo" i razni registri, ali uspjela transkripcija poznatog teoretičara i estete Stradala, jasnim je dokazom da se na klaviru dade ispitati i procijeniti vrijednost neke kompozicije, kad je klavirska izvedba na dužnoj visini, kao što je bila onda gđice J. Karlovac. Transkripcija zahtijeva pretešku tehniku prstiju i sve moguće gradacije i dodirivanja tipka: tim osobinama i izvrsnom uporabom pedala povisila je gđica Karlovac toliko punoću i ljepotu zvuka, da je klavir više puta zvučio kao orgulje. Prelijepe kadence i fuga bile su majstorski izvedene. Može su uistinu čestitati gđici Karlovac na postignutoj punoći zvuka, mekoći i zrelosti izvođenja, u kojima se odrazila njena snažna umjetnička interpretacija prikazavši vjerno orkane i potrese nemirne duše dobrog ali nesretnog Friedemann-a, sina velikog Bach-a (...).⁵⁾

U naznačenom vremenu Gradska glazbena škola razvijala je bogatu i plansku koncertnu aktivnost.⁶⁾ Koncerti su se priređivali na više različitih mjesta. Sve je zavisilo od kvaliteta programa, prigode i značenja koji se želio dati određenom javnom nastupu. Interni koncerti održavali su se redovito u školi, koja se tada nalazila u palači Penzionog zavoda (25). Ostao je zabilježen niz glazbenih večeri što ih je prof. Karlovac upriličila u svom stanu u povodu rođendana J. S. Bacha (1932). U članku (6) se uz ostalo spominje da je ovim priredbama bilo nazočno po 80 posjetitelja. Javni koncerti redovitije su se održavali u foyeru Općinskog kazališta. U kasnijem vremenu koje izlazi iz okvira ovoga članka, znale su se priređivati večeri duhovne glazbe po splitskim crkvama npr. u katedrali, sv. Petru i dr.

Priredbe su se pokazale višestruko korisne: trajnije su skretale pažnju javnosti na rad ove institucije, ali su u isto vrijeme poticale marljivost i punu angažiranost đaka. Dobra pripremljenost kandidata i njihovi uspjesi podizali su ugled škole, što je bilo neobično značajno s obzirom na istovremeno postojanje konkurentskih škola u Splitu.⁷⁾ Postojale su javne priredbe "Dječjeg konservatorija" kroz koje se nastojalo prikazati rad najranijih uzrasta. Većinu čine nastupi polaznika niže i srednje škole. Takvi koncerti nosili su naslov "Đačke akademije".

(1) *Pred biranom publikom održana je u ponedjeljak večer u "Foyeru" pozorišta zaključna akademija ove mlade škole, podržavane privatnom in-*

icijativom i ustrajnošću od velikih muzičkih nastavnika gg. Maestra Karlovac, Dukes i Grisogono, saradnjom g. Šafraneka. Ova škola zaslugom stručne spreme pedagoških vrlina i marljivosti svojih nastavnika, prokrcila si je kroz kratko vrijeme put na teškom i važnom polju odgajanja muzičkog pomlatka u našem gradu, koje je do nedavno bilo čak u nestručnim rukama, okupila je oko sebe i mlade i naprednije đake i očito ih vodi usavršenju.

Đačka akademija

Gradske glazbene škole u Splitu za škol. godinu 1931-32.

Program:

1. a) KREZMA-RUŽIĆ: Narodne pjesme *Ozretić Miho*, I violina *
Perić Veljko, II violina **
Narić Maja, klavir
- b) DANCLA CH.: Petite Aragonaise *Goldoni Raai*, violina **
Narić Marija, klavir
2. a) GRAZIANI-WALTER: Scherzando *Quien Vesna*, klavir (5 mjes. škole)
- b) " " Caprice *Čulić Sonja*, klavir (7 mjes. škole)
3. a) RIEDING O.: Zigeuner Marsch *Radonić Milovan*, violina **
Radonić Sonja, klavir
- b) SCHÜBERT Fr.: Serenada *Nonweiler Robert*, cello
Narić Maja, klavir
4. ZILCHER PAUL: Dornröschen (Trnovna ružica)
Suite za klavir *Ružić Bruno* **
Bonačić Neđa *** Sthove
recitira *Kraljević Vilma*.

Kratka pauza

5. a) PARLOV: Serenade *Buzolić Zdenka*, klavir **
- b) DRDLA FR.: Tarantella *Perković Ljilko*, violina *
- Tudor Sonja*, klavir
6. a) MOSZKOWSKY: Španjolski ples br. 1. *Desman Olga*, violina I **
Radonić Saška, violina II **
Radonić Sonja, klavir
- b) DETLOFF: 1) Elfenteigen,
2) Ballscene *Baćan Antun*, cello
Narić Maja, klavir

7. a) CHAMINADE C.: Les Sylveins *Narić Maja*, klavir **
- b) KALLIWODA: Duet za 2 violine *Perfeta Egdije*, I violina **
Quien Krano, II violina **

Kratka pauza

8. HAYDN: Trio F-dur
Allegro
Menuetto
Finale
Violina: *Bombardelli Silvoje*, cello: *Tranjić Vjekoslav*, klavir: *Dicker Jenő*
9. a) GRIEG G.: Zug der Zwerge *Dicker Jenő*, klavir
- b) NIEMANN-WALTER: 1) Pjesma malajskih ribara
2) Rajska ptica na vodoskoku . . . *Mathović Lucy*, klavir ****
10. a) MOZART W. A.: Duos concertante za violin I i violu *M-o Dukes*, violina
Seršić Dinka, viola
- b) WIENIAWSKY H.: Mazurka *Bombardelli Silvoje*, violina ****
Dicker Jenő, klavir ****

Nastavnici: *Karlovac Jelka* za klavir; *M-o Dukes Tibor* za violinu I i violu; *Grisogono Bernhard* za cello; *Dr. J. Rittmann* za komornu glazbu.

* I niti razred, ** II niti razred, *** IV niti razred, **** I srednji razred, ** II srednji razred, *** III srednji razred, **** IV srednji razred.

Početak u 8 s. več.

Ulaznica: Din 10.-, za đake u galeriji Din 3.-

Glazbene škole „Din Dake“

Već i kod najmlađih đaka (M. i S. Radonić, Gleicher, Perković) kao i kod naprednijih (Perić, Vidović, Donadini, Čipčić, Jurić, Perfeta, Dežman) opaža se u violinskoj školi odličan uspjeh pedagoškog rada Ma. Dukes, koji znade da otkriva sposobnosti đaka i da ih usavršava. Izrazitije se to ispoljilo kod najnaprednijih (Petrić, Quien, Seršić, Bombardelli) od kojih ne mogu a da ne istaknem Bombardellia kao talentirana i muzikalna i kao interpretatora klasičke u Haydenovom D-Dur triu. Ima kod njega obilnih temelja dobre "kovate" mekoće i energije. Vrlo dobar je i temperamentan Seršić, odličan u Hermanovom triu.

Pohvalno je da škola gaji i komorni ansambl, naročito koristan za upoznanje muzike u opće i preporučam osobito uvođenje gudalačkog kvarteta kao muzičko odgojno sredstvo, jednom kad škola raspolaze sa elementima koji mogu već da započnu rad na tom najsavršenijem dijelu komorne muzike (na pr. Bombardelli prim, Quien sekund, Sersić, viola, Kuret cello).

Škola g.ce. M. e Karlovac dala je izvrsnu probu, pak su već i najmlađi đaci (Vekarić, Pasini, Petrić) a osobito napredniji (Dicker, Tudor, Kraljević) dali dokaze svakako o svojim sposobnostima, ali i probu valjanosti svoje odlične nastavnice i interesovali publiku, naročito g.ca Tudor, talentirani Dicker elegantnom izvedbom Dvoržakova valcera. Treba da zasebno istaknem g.cu Kraljević, ona je za mene bila pravo iznenađenje; tehnika, muzikalnost, čuvstvenost i temperament sve je to kod nje potencirano, te ona može bez sumnje daljnim radom daleko dotjerati.

Savršeni u pratnji bili su svi pianiste (S. Radonić, Keller, Dicker, Pović, Narić, Kraljević, Tudor, Bonačić) od kojih su se istakli g.ca Maja Narić, g.ca Kraljević u Haydenovom triu i g.ca Tudor u Mišekovom triu.

Upoznasmo i nadobudnih čelista (Nonveiller, Rittman) a i naprednijih dobrih (Tronić, Kuret) iz škole našeg starog znanca iz komornih koncerata splitskog kvarteta, G. Grisogono, čija majstorska ruka je prenijela na svoje đake njegove odlične kvalitete čeliste pedagoga, poznavaoa i interpretatora muzike. Kod ove četvorice i kod najmlađih ispoljuje se ljepota i mekoća tona. Naročito je bio dobar Kuret u Haydenovom triu dobro uigranom i shvaćenom.

Hvale vrijedno je i nastojanje škole oko organizacije vlastitog orkestra koji bi morao dati pomladak za budući filharmonički gradski orkestar, čije se pomanjkanje u Splitu vrlo osjeća. Iz orkestra treba ukloniti sve što nije doraslo, jer mu ne dorasli elementi samo škode; ni saksofon u ovakovom orkestru nije namjestu, neka on ostane samo u "jazzu", Čajkovski (a ne "Tschaiikovsky") ga ne trpi.

Neka gg. nastavnici ustraju na ovom putu, na dosadašnjem uspjehu zaslužuju pohvalu i čestitanje.⁸⁾

Rad školskog zbora ili orkestra ne može se zamisliti bez stalnog nadzora nastavnika. Ugled ovih ansambala, naročito je porastao od god. 1935, kada je o njima počeo brinuti Boris Papandopulo. Bila je to jedna u nizu aktivnosti, što ih je Papandopulo preuzeo dolaskom u ovu školu.⁹⁾ Uz onaj neposredni pedagoški rad, ustrajao je u populariziranju i njegovanju domaćeg repertoara. Istina, škola je do njegova dolaska pokazivala zamjetnu marljivost i brigu o što većoj zastupljenosti djela domaćih skladatelja u programu rada. No to se uglavnom provodilo na razini individualne nastave. Papandopulo je praznine ili nedostatnost literature nadopunjavao svojim stvaralačkim prilozima. Jedna u nizu večeri naše (domaće) glazbe, značajna je zbog praižvedbi nekolicine njegovih radova. Popratni komentar čini se neobično zanimljiv kako zbog gledišta na stanje glazbe u Splitu onoga vremena, još više zbog reakcija koje su izazvala prva izvođenja djela, pod ravnanjem autora.

(23) *U poplavi strane, surove, plitke jazz muzike, koja karakteriše sadašnje kulturno površno materijalističko društvo i koja je preko radija i kavanskih jazz-kapela postala duševnom hranom naše omladine i isključivim uladarom svih plesnih zabava, subotnja priredba Gradske glazbene škole znači protest proti toj stranjoj, lažnoj umjetničkoj kulturi i protest proti internacionalnoj najezdi tuđinskih, umjetničkih surogata, koji treba da ustupe mjesta našoj zdravoj, solidnoj, domaćoj muzici u svakoj našoj kući, na svakoj našoj zabavi u svim muzičkim društvima.*

Gradska glazbena škola na svojoj subotnoj priredbi u foyeru općinskog kazališta dala nam je letimični pregled naših umjetničkih nastojanja, tamo od ilirskog pokreta na čelu sa Livadićem i Pintarićem, preko propagatora našeg neonacionalizma g. A. Dobronića, pak do savremene generacije naših kompozitora Matza, Heršlera, Odaka, Grgoševića, Tajčevića, Kunca i Papanđopula, i to u svim granama i vrstama muzike, tako od klavirskih kompozicija, djela za solo instrumente preko komorne muzike kako do zborova i simfonijskih djela za orhestar.

Iznenadilo nas je obilje naše muzičke literature, biva da je ona kod nas već tako razvijena, te s njome možemo pokriti potrebe za muzičke studije naše djece, naše omladine, koja uči muziku.

(...) *Pojedine točke programa izveli su isključivo đaci i učenici Gradske glazbene škole u Splitu. Već smo više puta pisali da među njima imade mladih talenata, koji mnogo obećavaju, a u subotu smo ustanovili lijep napredak svijtu.*

I. DIO

1) MATZ: Stara vjara rijeke polja . . . Vlado Arapović, klarinet	1) KUNCI: Mala vjeka (iz ciklusa „Mlado mlado“) Vjera Marković, klarinet
2) MATZ: Na livadi, Senen zebni, Badičemlja . . . Muzika Bartl, klarinet	2) TAJČEVIĆ: Bakenska igra br. 1 i 2 . . . Tereza Mitrović, klarinet
3) TAJČEVIĆ: Mala vjeka Nada Josić, klarinet	3) PAPANĐOPULO: Vozanica Zenta Viduš, klarinet
4) PAPANĐOPULO: Ustavinska Jovka Galović, violina	4) PAPANĐOPULO: Taranica (priredba) Miroslav Čučić, i violina i klarinet
5) LIVADIĆ: Scherzo Sava Čačić, klarinet	5) PAPANĐOPULO: Taranica (priredba) Miroslav Čučić, i violina i klarinet
6) PINTARIĆ: Pastorale Erička Čučić, klarinet	6) PAPANĐOPULO: Mala vjeka (priredba) Miroslav Čučić, i violina i klarinet
7) HERŠLER: Ustavinska, Orijentalno Dario Purić, violina	7) PAPANĐOPULO: Tri hvalospjeva Miroslav Čučić, i violina i klarinet
8) MATZ: Pjesni komataca Srećko Čučić, klarinet	8) PAPANĐOPULO: Tri hvalospjeva Miroslav Čučić, i violina i klarinet
9) GRBEČ: Allegro scherzando (iz „Smiljana“) Miroslav Čučić, klarinet	9) PAPANĐOPULO: Tri hvalospjeva Miroslav Čučić, i violina i klarinet
10) DOBRONIĆ: Ligeje music Miroslav Čučić, klarinet	10) PAPANĐOPULO: Tri hvalospjeva Miroslav Čučić, i violina i klarinet
11) SLAVENSKI: Allegro Miroslav Čučić, klarinet	11) PAPANĐOPULO: Tri hvalospjeva Miroslav Čučić, i violina i klarinet
12) I. ODAK: Sva riba u openi „Današnja pjesma“ Miroslav Čučić, klarinet	12) PAPANĐOPULO: Tri hvalospjeva Miroslav Čučić, i violina i klarinet
13) Grgošević: iz ciklusa „Zabva“ Zenta Viduš, klarinet	13) PAPANĐOPULO: Tri hvalospjeva Miroslav Čučić, i violina i klarinet
14) KUNCI: iz ciklusa „Časno“ Miroslav Čučić, klarinet	14) PAPANĐOPULO: Tri hvalospjeva Miroslav Čučić, i violina i klarinet

III. DIO

1) PAPANĐOPULO: Mala vjeka (priredba) Miroslav Čučić, i violina i klarinet	2) PAPANĐOPULO: Tri hvalospjeva Miroslav Čučić, i violina i klarinet
--	--

NASTAVNICI

Za klavir: JELKA KARLOVAC i KATICA SPERAC (br. 3. priredba i br. 2. drugog dijela)

Za violinu i ensemble: TIBOR ĐUKIĆ

Za cello: NARDIN GRGOŠEVIĆ

Za zbornu pjevanje: BORIS PAPANĐOPULO

Orkestrom dirigira auktor

Sve se točke po prvi put izvodaju u Splitu.

Potpuno je iznenadio đачki gudalački orkestar ove naše muzičke škole, koji je pod majstorskim dirigovanjem Mo. Borisa Papandopula slijedio potpuno autorove intencije u njegovoj "Maloj suiti", te je ovim dao bazu za formiranje jednog solidnog kazališnog i filharmoničnog orkestra.

Zbor đaka ove naše gradske institucije izveo je domaće višeglasne zborove precizno, sigurno, sa čistom dikcijom i vokalizacijom (...).

Publika koja je ispunila dvoranu općinskog foyera, srdačno je pozdravila sve izvođače, a naročito Mo. Papandopula nakon izvedbe njegove "Tarantelle" i "Male suite" kojima je oduševio publiku. Bio je obdaren s lirom, ispletenom od srebrenog lovorovog lista.¹⁰⁾

Značaj škole

Na kraju svake školske godine održavali su se zaključni ispiti. Njima su, uz redovite nastavnike ove škole, bili nazočni ugledni stručnjaci iz drugih središta. U naznačenom vremenu, redoviti gost i predsjedatelj ispitne komisije bio je skladatelj i pedagog Zlatko Grgošević. Svojevrsnu potvrdu njegove nazočnosti čini skupina članaka (2, 8, 10, 15) iz često spominjanoj rukopisa. Uz to postoji njegovo izvješće s kraja školske godine 1934/35 u rukopisu. Izgleda da je ono imalo interni karakter. Ispisano je na memorandumu Gradske glazbene škole u Splitu, uz to podneseno istome naslovu. Jamačno bi se ovome izvješću zameo traga da nije zaostalo među spisima tadašnje ravnateljice škole Jelke Karlovac. Uostalom, uspjela su se sačuvati još dva njegova rukopisa, od kojih se posebno zanimljivim čini članak što ga je naslovio "Što daje Splitu njegova Gradska glazbene škola?" Mora da je ovaj članak trebao biti objavljen, ali o tome nismo našli traga u splitskom tisku, pa ga ovdje objavljujemo u cijelosti:

Po četvrti puta sam prisustvovao ove školske godine prelaznim godišnjim ispitima u Gradskoj glazbenoj školi u Splitu. Kad sam dolazio, prije četiri godine, po prvi put, ne poznavajući još toga zavoda, držao sam, da će me prilično iznenaditi rad i uspjeh učenika. Istina je: dolazeći iz Zagreba, gdje već preko stotinu godina postoji muzička škola (danas Državna Muzička akademija), a uz nju i nekoliko veoma solidnih privatnih škola, iznenadio sam se kod prvog dodira sa splitskom glazbenom omladinom, uvjerivši se, da tu zaista postoji duševna potreba za muziciranjem. Slušajući mlade glazbenike, kako radosno i zanosno izvode svoje partove u školskom komornom ensemble-u, uvidio sam, da je tu čvrsta podloga za rad i uspjeh zavoda. Kao nastavnik muzike znam, da je uspjeh u školi moguć samo onda, kad učenik doprinese glavni udio.

Interesirao sam se mnogo o svim prilikama, o kojima zavisi djelovanje Gradske glazbene škole. Doznao sam, da se je počelo u skromom opsegu, bez ičije potpore, zavisno o prilikama i mentalitetu dotad nepripravljene sredine.

Na želju upraviteljice, gđe (!) Jelke Karlovac, sastavili smo naučnu osnovu (po uzoru zagrebačke Muzičke akademije) proveli razdiobu materijala za pojedine razrede, te je tako Gradska glazbena škola u pogledu organizacije stala u red solidno i pedagoški ispravno uređenih glazbenih škola.

Ove školske godine su se osobito pokazale prednosti te reorganizacije. Osim solidnog muziciranja na instrumentima (klavir, violina, violoncello, komorna muzika), postojao je u školi i uzoran učenički zbor (od šezdesetak pjevača), a bili su održavani kursevi za solfeggio i elementarnu teoriju muzike. Bez tih obligatnih teorijskih predmeta bila bi znatno otežana poduka, a omladina ne bi normalno razvijala istodobno svoju tehničku (manuelnu) i duhovnu (intelektualnu) spremu.

Veoma povoljni odgovori na ispitima, uz činjenicu, da je nastupilo i nekoliko osobito nadarenih učenika u svakom predmetu, uvjerali su me ponovo o vrijednosti zavoda, kao i o savjesnosti gg. nastavnika.

Grupa muzičara Gradske glazbene škole, među kojima je uvaženi kompozitor g. Boris Papandopulo, čini se, da je matica, koja daje polet i biljeg glazbenom životu Splita. Brojne produkcije (akademije), mahom vrijednih muzičkih djela, pomažu najpotpunije posljednjem cilju ove škole, koji glasi:

stvaranje uvjeta za razvoj glazbenog života u Splitu.

Tu nastupaju budući domaći koncertanti, pratioci, budući članovi filharmonijskog orkestra, tu se slušaju prvi nastupi budućeg muzikalnog pomlatka splitskih pjevačkih društava i, tko zna, nije li tu jezgra za budući samorodni splitski glazbeni teatar.

Danas, u mučnim počecima, u doba opće materijalne depresije, kad malo tko ispravno shvaća veliku zadaću Gradske glazbene škole za Split, a nitko joj ne pruža materijalne pomoći, dužan sam na ovome mjestu naročito podvući

požrtvovnost, dalekovidnost i idealizam nastavnika te škole

Vjerujem u to, da nastojanja nastavnika moraju uroditi dobrim plodom, jer je garancija za to i natprosječna prirodna nadarenost omladine, koja se odlikuje dobro razvijenim sluhom i smislom za ukusno fraziranje i izvađanje djela.

Na koncu neka mi bude dopušteno da upravim nekoliko dobronamjernih riječi roditeljima i javnosti, čiju sam djecu imao prilike slušati i ocijeniti na ispitima.

Gradska glazbena škola u Splitu ima svoj stalan broj učenika, po svoj prilici najvrednijih reflektanata na glazbeni studij. Ona je dobro organizirana, na prokušanim pedagoškim principima, te već danas bilježi nekoliko značajnih uspjeha, koji su s obzirom na mladost zavoda osobito povoljni.

Napredak učenika ne smije biti neprirodan. On mora slijediti polagano sve etape razvoja, da konačno dovede do praktične vrijednosti. U školi nema preskakivanja! Marljivost i talenat dolaze u dobrim rukama do sigurne i neprolazne vrijednosti. Učenici Gradske glazbene škole gaje sve struke glazbene poduke. Isti mar i istu ljubav treba da pokažu za svoj glavni predmet, kao i za pokuse zbora, orkestra ili komorne muzike. Osobito treba da se interesiraju za teorijsku poduku na zavodu, jer bez nje ostaju samo polovični muzikanti, kojima nedostaje duševna sprema za to.

Učenički nastupi (akademije) plastično prikazuju program i razvoj škole. Kako sam kazao, tu je temelj muzikalne kulture onih koji dolaze. Lijepo je i potrebno, da bude omladina na tom putu dočeka vedrim i toplim priznanjem svojih najbližih, da bude tako nagrađena za napore, koje možda još nesvjesno ulaže u zgradu kulture svojeg rodnog grada.

Split treba da preuzme ulogu centra za svukupna kulturna nastojanja Dalmacije, a to će mu uspjeti samo onda, kad bude mogao crpsti poticaje iz svojih vlastitih snaga. Koliko pomogne i podigne svoju nadarenu omladinu, toliko ima prava da računa u ljepšu i vedriju budućnost na kulturnom polju.

Zagreb, početkom srpnja 1935.

Zlatko Grgošević

GRADSKA GLAZBENA ŠKOLA U SPLITU

Br. 364/P

Godišnje svjedočanstvo

Učenik: *Olga Karlović*

rođena dan: *1. lipnja 1911* u *Split*

Učenik: *Olga Karlović* (1911) razred: *1. razred*

glazbene škole, dobiva za školsku godinu 1934/1935. ovu svjedočbu:

Vladanje: *80%* Marljivost: *80%*

Prejmiti	Uspjehi	Prejmiti	Uspjehi	Opisak
Glazba	80%	Orkestralno pjevanje	80%	
Harmonika	80%	Solo pjevanje	80%	
Gitara	80%	Četvero glasno	80%	
Viola	80%	Solopjevanje	80%	
Vokal	80%	Elementarne teorije	80%	
Vokalisti	80%	Novka o jeziku	80%	Učenik
Klasifikacija	80%	Klasifikacija	80%	80%
Teorijska poduka	80%	Povijest glazbe	80%	80%
Komorna glazba	80%	Statistika glazbene škole	80%	80%
Vokal o vokalima	80%	Nemodni pjevanje	80%	80%

U Splitu, dne *2* juna 1935.

Školski direktor: *Jelka Karlovac* Predsjednik kom. nastavnika: *Jelka Karlovac* Izv. pred. glazbe: *Zlatko Grgošević*

Učenik: *Olga Karlović*

OGJENI

1. razred: *80%* 2. razred: *80%* 3. razred: *80%* 4. razred: *80%*

Godišnje svjedočanstvo Gradske glazbene škole u Splitu, detalj

B I L J E Š K E:

- 1) Stvorena je praksa po kojoj je predsjednik ispitnog povjerenstva sastavljao izvješće na kraju ovih ispita. Sačuvalo se u rukopisu jedino izvješće Zlatka Grgoševića, profesora Državne Muzičke akademije iz Zagreba (šk. god. 1934/35).
 - 2) Umjetnički i pedagoški rad Jelke Karlovac, Supetar, 7. XI. 1895. – Split, 13. VIII. 1974.) ne spominje se u domaćim enciklopedijskim i leksikografskim izdanjima. Kao prilog upoznavanju njenog životopisa može poslužiti citat iz molbe, upućene iz Splita 2. travnja 1953. "...Dne 2. srpnja 1914. godine diplomirala sam odličnim uspjehom na konzervatoriju "Tartini" u Trstu. Odmah nakon završenog konzervatorija ostala sam stalno nastanjena u Splitu i podučavala klavir, teoriju i muzičku povijest privatno. Godine 1927. bila sam kratko vrijeme namještena u muzičkom društvu "Zvonimir" u Splitu kao nastavnica klavira. Istupila sam iz te škole skupa sa violinisticom Mary Žeželj i osnovala svoju vlastitu muzičku školu, koja je godinu dana kasnije pod pokroviteljstvom splitske općine postala Gradska Glazbena Škola. To je do oslobodjenja bila prva, jedina i prava muzička škola u Splitu. Škola je imala naukovnu osnovu Državnog konzervatorija u Zagrebu, sve instrumente i sve predmete, te svoj vlastiti zbor i orhestar.
 Iz vlastite inicijative ja sam od osnivanja škole svake godine pozivala pojedine profesore-nastavnike iz Zagreba i Beograda da prisustvuju godišnjim ispitima đaka škole. Tako je dva puta bio u tu svrhu Emil Hajek iz Državne muzičke akademije iz Beograda, Eugen Vaulin, Ivo Maček i Božidar Kunc iz Zagreba po jedan put, Stanislav Stražnicki dva puta i konačno Zlatko Grgošević iz Zagreba pet puta. Nastavnici u Gradskoj glazbenoj školi u Splitu bili su, među ostalima: Katica Šperac-Auf sada nastavnica u Gradskoj školi u Zagrebu; Sonja Tudor-Kirigin i Ivo Kirigin, Boris Papandopulo, Ratko Simoniti, Mary Žeželj-Mayer, Tibor Dukes, Mila Ganza-Pinterić, Nardin Grisogono, Petar Marković itd., te konačno ja lično, koja sam, osim kao nastavnica za klavir bila jednovremeno i upraviteljica iste škole. Mnogobrojni đaci naše škole su danas muzički nastavnici ili djeluju kao aktivni muzičari. Neki od bivših đaka odalečili su se iz škole samo za vrijeme njihovog završnog školovanja, da bi se potom vratili u Split gdje su bili angažirani kao nastavnici. Takav je slučaj sa Sonjom Tudor-Kirigin i Milom Ganza-Pinterić. Od ostalih đaka koji danas djeluju kao aktivni muzičari spominjem: Zdenko Marasović, Ante Bućan, Lucija Matković, Sonja Čulić, Vjera Karaman-Sokolić, Silvije Bombardelli i dr.
 Kroz 30 godina mog neprekidnog rada gojila sam uvijek vrijednu muziku, propagirala modernu i nacionalnu muziku, dajući bezbroj priredaba samih nastavnika i đaka škole. Mnogo djela nacionalne muzike imala su u okviru škole svoju praizvedbu. Još za vrijeme prvog svjetskog rata, davala sam sa đacima javne priredbe, ali samo u dobrotvorne a ne ratne svrhe, a veliki broj siromašnih a talentiranih đaka uživao je u školi besplatno školovanje (...)"
- Molba je pozitivno riješena marom i ustrajnim zauzimanjem Sonje Tudor. Jelka Karlovac se u potpunosti povukla iz glazbenog života Splita. Ubrzano se odrekla davanja privatnih poduka iz klavira u korist stranih jezika. Bila je naime poliglot. Dobro je govorila talijanski, njemački, francuski i engleski, poznavala je ruski jezik.
- 2a) U prosincu god. 1927. po prvi put je najavljena koncertna priredba učenika "ovih dviju odličnih umjetnica naših" (Đačka akademija, "Novo doba", br. 282 od 5. 12. 1927, str. 4).
 - 3) Kritičar "Novoga doba" od god. 1933–1936. Usp. J. Barić-S. Jurišić, Iz povijesti Splita, Split 1983, 14.
 - 4) Članci nisu numerirani, zbog toga smo ih dali u zagradama držeći se poretka u rukopisu.
 - 5) Vladimir Lovrić, Koncert kluba komorne glazbe, "Novo Doba", br. 109 (11. 5. 1932.) 4.
 - 6) U točki 9 Izjave što su je bili dužno potpisati roditelji ili skrbnici pitomaca stoji: "Tijekom cijele godine škola priređuje kućne i javne produkcije svojih đaka, te koncerte domaćih i stranih umjetnika. Đaci su dužni, da prisustvuju svim javnim školskim priredbama".
 - 7) Usp. S. Radoičić-Kraljević, Prilog proučavanju muzičkog odgoja i obrazovanja u Splitu, Kulturna baština, 7–8 (1978) 100–103.
 - 8) Ing N, Akademija "Gradske glazbene škole", Novo doba, br. 141 (20. 6. 1931.) 4.

- 9) Prema navodima u tisku Papandopulo je trebao predavati teorijske predmete, povijest glazbe i klavir, a u isto vrijeme voditi "Zvonimir" s ciljem "da ovo društvo vrati njegovim muzičkim, kulturnim i nacionalnim tradicijama, da ga ponovo podigne na visok stepen umjetnosti" (Boris Papandopulo u Splitu. Jedan idealan program za razvitak muzičkog života i muzičke kulture u Splitu, "Novo doba" br. 16 (19. 1. 1935) 6.
- 10) Dr. V. K., Veće naše glazbe u priredbi Gradske glazbene škole u Splitu u foyeru Općinskog kazališta 21. XII. 1935. "Novo doba", br. 299 (23. 12. 1935.) 3.

Miljenko Grgić:

"L'OPERA DIDATTICA DI JELKA KARLOVAC NELLA SCUOLA MUSICALE DI SPLIT
SECONDO LA TESTIMONIANZA DEI CONTEMPORANEI (1931 - 1935)"

Riassunto:

La Scuola musicale di Split, fondata da Jelka Karlovac, svolse la sua attività nel periodo di tempo tra il 1928 ed il 1941. Durante la sua intensa attività, irrecuperabilmente troncata dalla Seconda guerra mondiale, la Scuola cercò di articolare il proprio insegnamento in varie discipline onde favorire lo sviluppo più completo dei propri alunni. Fu così che oltre le materie d'insegnamento obbligatorie e lo studio di discipline musicali e teoriche atte ad assecondare le disposizioni di allievi per tutti gli aspetti di composizioni musicali compresi quelli da eseguirsi insieme, l'insegnamento abbracciava anche altre materie (ginnastica ritmica, lingue straniere ecc). La Scuola riuscì a formare inoltre un proprio coro ed orchestra che in certe occasioni prendevano parte a spettacoli vocali e strumentali di vario genere e persino alle opere liriche.

Lasciando da parte i particolari della strutturazione interna della Scuola l'autore si propone di fare una esauriente rassegna delle sue attività, in particolare per quanto riguarda le manifestazioni pubbliche che suscitavano il maggior interesse dei contemporanei. Ed è così che l'autore, mettendo in rilievo il contributo dato dalle generazioni precedenti all'insegnamento musicale, cerca di sottrarre all'oblio l'attività generosamente compiuta dalla professoressa Jelka Karlovac che nonostante tutti i meriti non è stata adeguatamente ricompensata.

E un posto d'onore nella nostra letteratura musicale, secondo l'autore, si è ben meritata!